

AYOLLAR ZAMONAVIY LIBOSLARIDA QUROQ TURLARINI QO‘LLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

A.D.Berdimbetova – dotsent v.v.b.

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so‘zlar: moda va dizayn, liboslar, go‘zal, estetik, quroq, milliylik, mato, tikuvchilik, fantaziya, atlas matosi, zamonaviy, ayollar.

Ключевые слова: мода и дизайн, одежда, красивая, эстетичная, сухая, национальность, ткань, пошив, фантазия, атласная ткань, современный, женщины.

Key words: fashion and design, clothing, beautiful, aesthetic, application nationality, fabric, tailoring, fantasy, satin fabric, modern, women.

Davr va zamon rivojlanishi, shuningdek, inson tafakkurining yuksalishi natijasida moda va dizayn sohasida ham misli ko‘rilmagan yangiliklar yaratilib, insonlar hayotiga tatbiq etilmoqda. Insoniyat tomonidan nimaiki yaratilmasin, uning zamirida faqat bitta maqsad yotadi: buyum insoniyatga xizmat qilishi va uning turmush tarzining yengillashishiga yordam berishi zarur. Xususan, liboslar yaratilish jarayoni asosida ham shu kabi maqsad yotadi. Ya‘ni libos qulay, go‘zal, estetik talabga javob beradigan hamda arzon bo‘lishi lozim. Mana shu talabga javob bera oladigan mahsulotlar bugungi kun bozorida muvaffaqiyat qozona oladi.

Quyida zamonaviy ayollar liboslarida quroq turlarini qo‘llashning o‘ziga xos xususiyatlari keltirilgan.

Quroq turlarini ayollar liboslarida qo‘llashning eng muhim xususiyati bu – ayollar liboslarini milliylikka yog‘rilishiga harakat qilinganligidir. Chunki bugungi kun jahon xalqlarining globallashuvi jarayonida milliy qadriyat, an‘ana va urf-odatlarini saqlab qolish va ularni yanada rivojlantirish muhim masalalardan biri. Qadimdan xalqimiz mehnatkash va tejamkor – isrofgarchilikni yomon illat deb hisoblovchi xalq bo‘lgan. Shundan kelib chiqib, turli mato bo‘laklaridan ro‘zg‘or uchun kerak bo‘lgan buyumlarni mohirlik bilan tayyorlashgan va mehnatning bu turini san‘at darajasida ko‘rishgan. Momolarning quroqchilik san‘atidan foydalanib yaratgan turli buyumlari millatimiz ayollarining mehnatkash va mohir ijodkor ekanligidan dalolat beradi. Ushbu san‘at turini ayollar liboslarida qo‘llash esa liboslarga o‘ziga xos va betakror korinish beradi.

Ko‘p sonli mahsulotlar ishlab chiqaradigan tikuvchilik korxonalaridagi muammolardan biri – matolarning ko‘p foizli qismi chiqitga chiqib ketishi va isrof bo‘lishidir. Bu jarayon ishlab chiqarishda ko‘p mablag‘ning ham isrof bo‘lishiga olib keladi. Bu muammoni bartaraf etish maqsadida san‘atda mutaxassislar tomonidan juda ko‘p yechimlar ishlab chiqilgan. Ular:

- mahsulot ishlab chiqarishning konstruktiv yechimi, ya‘ni mahsulotning asosiy qismlarini mayda detallarga bo‘lgan holda modellar yaratish. Bu ishlab chiqarishda mato tejallishiga olib keladi.

- mahsulot yaratilgandan qolgan qirqimlarni sanoatning boshqa maqsadlarida qo‘llash. Masalan mebel, yumshoq o‘yinchoqlar ishlab chiqarish va hokazo.

- eng maqbul yechimlardan biri – mato qirqimlarini liboslarda mohirlik bilan qo‘llash.

Mato qirqimlarini ishlab chiqarish liboslarida qo‘llash mablag‘ning tejallishiga, minimum xom ashyo sarflab maksimum natijaga erishishga olib keladi. Bu esa sanoat korxonalarining yanada rivojlanishi va yuksalishiga asos bo‘luvchi omillardan biri bo‘lib xizmat qiladi.

Inson tabiatan go‘zallikka oshno yaratilgan. Shuning uchun ham u har doim go‘zallikka intilib yashaydi. Quroq turlarini zamonaviy ayollar liboslarida mohirlik bilan san‘at asari darajasida qo‘llash ushbu buyum egasi va atrofdagilarga estetik zavq va go‘zallikni anglash qobiliyatini kuchayishiga yordam beradi.

Zamonaviy ayollar liboslari uchun tavsiya etiladigan quroq turlari ayollar zamonaviy ko‘ylaklarining ishlab chiqilgan kolleksiyalarini tavsiya etamiz.

Zamonaviy ayollar liboslari uchun tavsiya etiladigan quroq turlari

Gul quroqning liboslarda qo‘llanilishi

Uslubi: Zamonaviy ayollar libosining fantaziya uslubida yaratilgan bo‘lib, unda quroq turlaridan biri hisoblangan “gul quroq”dan foydalanilgan.

Mo‘ljallanganligi: Libos turli bazm kechalari va marosimlarda kiyish uchun mo‘ljallangan.

Libos selueti to‘g‘ri bichimli shaklni hosil qiladi. Gul quroqda gullar qizil rangli nafis organza matosidan tayyorlanib, asos sifatida qora rang tanlab olingan va u milliy matolarimizdan biri hisoblangan atlas matosi bilan uyg‘unlashtirilgan.

Libosda foydalanilgan qizil rang kiyim jozibadorligini oshirishga yordam berib, libos egasiga ko‘tarinki va jo‘shqin kayfiyat baxsh etadi.

Tayyorlab olingan gullar libosning old qismiga qalin tasma shaklidagi qora mato ustidan vertikal holatda joylashtirib chiqilganligi sababli, novcha qizlarga yarashadi va shu bilan birgalikda bo‘ylari bir oz past va to‘laroq bo‘lgan qizlarni ozg‘in va xushbichim bo‘lib ko‘rinishlari uchun yordam beradi. Shuningdek, libosning yelka qismida qora mato parchalaridan gul quroq tayyorlanish uslubidan foydalangan holda, libosga mos ko‘rinishga ega bo‘lgan aksessuarlar ham tayyorlab qo‘llanilgan. Libosda quroqning bu turidan foydalanilganligi, gul quroq imkoniyatlarini ko‘rsatish uchun yordam beradi. Shuningdek, ushbu quroq turidan foydalanib, yanada go‘zal va betakror liboslar, amaliy bezak namunalari yaratish mumkin.

Kiyimlarda bunday quroq turidan foydalanish insonda tejamkorlik, estetik go‘zallik va mehnatsevarlik kabi si-fatlarning yanada sayqallanishiga yordam beradi.

Applikatsiyali quroqning libosda qo‘llanilishi

Uslubi: Zamonaviy ayollar libosining fantaziya uslubining applikatsiyali quroq bilan uyg‘unlashishi.

Mo‘ljallanganligi: Libos tantanali marosim, kechalarda kiyish uchun mo‘ljallangan.

Bu zamonaviy ayollar kiyimida pushti va qora ranglar tanlab olingan bo‘lib, libosda ularning mos ravishda uyg‘unlashuvi ta‘minlangan. Ayniqsa, pushti rangning asos sifatida olinganligi libosga o‘ziga xos mayinlik baxsh etgan. Libosning yelka va etak qismida “ajdar” ko‘rinishidagi applikatsiyalar tayyorlab, yelimlab yopishtirilgan. Bu “ajdar”lar shunchaki inson xayoliy mahsuli bo‘lib, inson ichki kechinmalarini ifodalaydi. Libosda tananing beldan yuqori qismi keng, pastgi etak qismi esa trapetsiya shaklida

bichilgan. Shuningdek, uning bel qismi uchun aksessuar sifatida qora rangli kamar tanlanib, etak va yelka qismlaridagi "ajdar" applikatsiyasi yonlariga qora rangli bezak toshchalar sachratilgan holatda terib chiqilgan.

"Ajdar" applikatsiyasi libosga yelimlash usuli yordamida biriktirilgan.

Qadimdan yurtimizda quroqning applikatsiyali turidan foydalanib, turli xil amaliy san'at namunalari yaratilgan. Jumladan: beshiklar uchun yopinchiq, yostiqlar, gilamlar va hokazo. Applikatsiyali quroqning liboslarda qo'llanishi esa ko'p ham kuzatilmagan. Ammo aplikatsiyalarni liboslarda qo'llash yordamida libos yaratish jarayonida, juda ko'p imkoniyatlarga ega bo'lish mumkin. Jumladan, bu jarayonda mato qiyqimlaridan samarali foydalanilganligi sababli chiqindi sarfi kamaytiriladi. Shuningdek, yaratuvchining fantaziyasidan kelib chiqqan holda go'zal va betakror libos modellarini yaratish imkoniyatlari kengayadi.

Xrizantema quroq turini ayollar liboslarida qo'llanilishi

Uslubi: Ushbu kiyim zamonaviy ayollar libosining romantik uslubini o'zida mujassamlashtirgan. Undagi o'ziga xos bo'lgan aksessuarlar esa o'zbek amaliy bezak turlaridan biri "tish quroq"dan uslublashtirilib, xrizantema gullari shakliga keltirilgan.

Mo'ljallanganligi: Libos romantik uslubda bo'lganligi bois asosan tantanali marosim kechalari uchun mo'ljallangan.

Libos qaymoq rang matodan tikilganligi sababli, unda o'ziga xos bo'lgan ulug'vorlik aks etib turganligini ko'rishimiz mumkin.

Shuningdek, bu rang inson kayfiyatiga sokinlik va turg'unlik baxsh eta olish xususiyatiga ham ega. Libosda qo'llanilgan qora rang esa aksessuarlarning ajralib, go'zalroq ko'rinishi uchun yordam beradi.

Shuningdek, kiyimga qo'shimcha zeb berish va libosning asos matosi bilan aksessuarlar uyg'unligini ta'minlash maqsadida qora rangli belbog'dan foydalanilgan. Kiyim selueti trapetsiya shaklida olinganligi bois, etak qismi qomat bo'ylab kengroq ko'rinishga ega bo'ladi. Libosdagi xrizantemalar dastlab alohida tayyorlab olinib, so'ng libos uzunligi bo'ylab uning chap yon tomoniga qora mato ustidan joylashtirib chiqilgan.

Xrizantema shaklidagi quroq turi asosan yostiq jildlar, choynak isitgich kabi buyumlar tayyorlanishida keng foydalaniladi. Xrizantemalarni ko'ylak, pidjak, palto, plash kabi kiyimlarda ham oz, ammo go'zal holatda, aksessuar sifatida qo'llashimiz mumkin.

Shaxmat quroqning ayollar liboslarida qo'llanilishi

Uslubi: Zamonaviy ayollar libosining fantaziya uslubida shaxmat quroq imkoniyatlari bilan boyitilgan.

Mo'ljallanganligi: Kostyum bayram kechalari, tug'ilgan kun kabi tadbirlarda, shuningdek, kundalik hayotda ham kiyilishi mumkin.

Kostyum shaxmat quroq turi yordamida tayyorlangan nimcha va minimalizm uslubidagi to'g'ri bichimli ko'ylakdan iborat.

Kostyum beldan yuqori qismi tanada erkin va kengroq holatda turuvchi, beldan pastki qismi esa qomat bo'yicha to'g'ri bichimli seluetni hosil qiladi. Kostyumda oq, qora, qizil, sariq, ko'k va yashil ranglardan foydalanilgan bo'lib, ularning aksariyati yorqin ranglar bo'lganligi va ayniqsa, asos sifatida sariq rangning tanlanganligi sababli, insonga quvnoqlik va samimiylik baxsh eta oladi. Shuningdek, turli rangdagi mato bo'laklarining mahorat bilan tartibli holatda

biriktirib, tikib chiqilganligi kostyumning o'ziga xosligini ta'minlab berib, kishini zavqlantiradi.

Ushbu libos insonning his-tuyg'ulari hamda o'z individualligini namoyon etish xohishini ro'yobga chiqishiga imkon beradi. Libosni kiygan insonning kayfiyati ko'tarilib, o'ziga xos yengillikni his etadi.

Liboslarda bunday quroq turining foydalanilishi tejamrotlik bilan bir qatorda, yaratuvchining mahoratini namoyon qilib, insonga o'ziga xos estetik zavq bag'ishlaydi.

Libos uchun shaxmat quroq yaratilish jarayonida xohishga ko'ra boshqa turli ranglar uyg'unligidan ham foydalanish mumkin.

Tirnoqcha quroqning ayollar liboslarida qo'llanilishi.

Uslubi: Zamonaviy ayollar libosining romantik uslubiga uyg'unlashtirilgan.

Mo'ljallanganligi: Turli marosim, kechalari va tadbirlar uchun mo'ljallangan.

Libos yaratilishida to'q qizil va sariq ranglar tanlanib, turli bichim va shakllar hosil qilingan.

To'q qizil rang kiyimning jozibadorligini ta'minlasa, sariq rang kishi kayfiyatiga quvnoqlik olib kiradi.

Libosning selueti trapetsiya shaklida bo'lib, u yarim quyosh holatda bichib olingan etak, tana bo'ylab bichilgan old bo'lak va tirnoqcha quroqli aksessuarlar uyg'unligidan hosil qilingan.

Tirnoqcha quroqni liboslar yaratishda o'ziga xos tarzda keng qo'llash mumkin.

Turna quroqning ayollar liboslarida qo'llanilishi

Uslubi: Zamonaviy ayollar libosining klassik uslubiga uyg'unlashtirilgan.

Mo'ljallanganligi: Libos kundalik ish kiyimi sifatida tafsia etiladi.

Libos pidjak va yubkadan tashkil topgan. Shu sababli ham libos yubkasini nafaqat uzun, balki kalta shanel uslubidagi yubka ko'rinishida ham tayyorlash mumkin. Libos selueti to'g'ri bichimli shaklida bo'lib, libos egasining gavda tuzilishiga mos ravishda yubka etagiga trapetsiya shaklida kengayish berish ham mumkin.

Libosda asos rang sifatida och yashil rangning tanlanganligi kishi kayfiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, yengillik va xotirjamlik baxsh etadi. Libosda oq rangli matodan ham foydalanilgan. Shuningdek, unga uyg'unlashgan holda turna quroq shakl elementlarida ham ushbu rang qo'llanilgan.

Turna quroqdan libosda bir yo'la ikki xil vazifada, aksessuar, shu bilan birgalikda cho'ntak sifatida ham foydalanilgan. Libosda uyg'unlik hosil qilish maqsadida turna quroqni hosil qilishda ishlatilgan to'g'ri matodan uning o'ng yelka qismida gul ko'rinishidagi bezak berilgan.

Xulosa qilib aytganda, quroq turlarini yaratish va tayyorlash jarayoni tikuvchidan ijodkorlik, chevarlik va tikishning samarali usullari haqidagi amaliy ko'nikmalar, mahoratni talab qiladi.

Ayollar liboslarida quroq elementlaridan foydalanish bir qancha masalarni yechishga yordam qiladi, xususan:

- quroq elementlari nafaqat kiyimni bezaydi, balki iste'molchida boshqa kiyimlarda uchramaydigan ma'lum ma'nodagi serjilolik, vazminlik, sokinlik, yoki yuqori kayfiyat bag'ishlaydi.

- gazlama tejalishiga olib keladi.
- ko'p miqdorda chiqindi chiqishining oldini oladi.
- xom ashyo masalasi juda arzon.
- yangi ish o'rinlari paydo bo'ladi.

- bu san'at turi inson psixologiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

- milliy an'analarimiz davomiyligi ta'minlanadi.

Ayollar kiyimlarida quroq elementlarining qo'llanilishi, ishlab chiqaruvchilarning iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilanishiga shuningdek, iste'molchilar uchun zamonaviy moda yo'nalishidagi sifatli, bejirim, milliylikni zamonaviylik bilan uyg'unlashgan fasondagi assortimentlarini tayyorlashga imkon yaratadi.

Adabiyotlar

1. Muqimov M.M. Trikotaj texnologiyasi. –T.: 2002.
2. Maksimova M.V. To'qishni o'rganamiz. –Toshkent: «Mehnat», 1988.
3. Малахова С.А. и др. Основы художественного оформления текстильных изделий. –М.: «Легпромбытиздат», 1988.
4. Нешатаев А.А. Гусейнов Г.М., Саватеева Г.Г. Художественное проектирование трикотажных полотен. –М.: «Легпромбытиздат», 1987.
5. Ismatullaeva X.Z., Abdullaeva A., Ismatullaeva M.Z. Maxsus materialshunoslik. –T.: «Iqtisod-moliya», 2008. 375-b.
6. Ochilov T.A, Axmedov B.B., Toshpo'latov S. Tikuvchilik materialshunosligi. –T.: TTESI, 2007. 192-b.

REZYUME. Quroq turlarini ayollar liboslarida qo'llashning eng muhim xususiyati bu – ayollar liboslarini milliylikka yo'g'rilishiga harakat qilinganligidir. Chunki bugungi kun jahon xalqlarining globallashuvi jarayonida milliy qadriyat, an'ana va urf-odatlarini saqlab qolish va ularni yanada rivojlantirish muhim masalalardan biri.

РЕЗЮМЕ. Важнейшая особенность использования видов курок в женской одежде состоит в том, что женская одежда национализируется. Потому что сегодня, в процессе глобализации народов мира, сохранение национальных ценностей, традиций и обычаев и их дальнейшее развитие является одним из важных вопросов.

SUMMARY. The most important feature of the use of types of triggers in women's clothing is that women's clothing is nationalized. Because today, in the process of globalization of the peoples of the world, the preservation of national values, traditions and customs and their further development is one of the important issues.

O'QISH MADANIYATI VA SHAXSNING AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Z.Sh.Burxanov – o'qituvchi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Tayanch so'zlar: o'qish, mutolaa madaniyati, axborot madaniyati, kutubxona, kompyuter savodxonligi.

Ключевые слова: чтение, культура чтения, информационная культура, библиотека, компьютерная грамотность.

Key words: reading, mutola culture, information culture, library, computer literacy.

O'qish faoliyati-bu mavjud bilimlardan yangi bilimlarni olishning o'ziga xos usullari bilan tavsiflanadigan kognitiv faoliyat shakli. O'qish madaniyatini shakllantirishda tahlil va sintez ko'nikmalarini rivojlantirish mustaqil ravishda bilim olish qobiliyatini o'z ichiga oladi va shu bilan o'quvchining mantiqiy madaniyatini rivojlantirishga imkon beradi. Matndan ma'lumotni idrok etish samaradorligi mantiqiy madaniyat darajasi bilan ham belgilanadi-tushunchalar va fikrlashning mantiqiy aloqalarini kuzatish qobiliyati; axborotni keyingi qayta ishlash jarayoni o'quvchining qobiliyati bilan bog'liq-mavhum, umumlashtirilgan tushunchalar bilan ishlash.

Hozirgi vaqtda o'qish madaniyati va shaxsning axborot madaniyati o'rtasidagi munosabatlar muammosini hal qilishda uchta yondashuv mavjud.

Keling, ushbu tushunchalarni batafsil ko'rib chiqaylik [2:192; 5:110-116].

I. Tushunchalarning mustaqil mavjudligi.

Axborotga bo'lgan ehtiyojni nisbatan mustaqil, xilma-xil ehtiyojlarga taqsimlash axborot madaniyatining paydo bo'lishiga olib keldi, ya'ni axborot ehtiyojlarini qondirishda ma'lum ko'nikmalar mavjud.

Ba'zi tadqiqotchilar axborot madaniyatini axborotni yaratish, to'plash, saqlash va qayta ishlashda erishilgan samaradorlik darajasi deb hisoblashadi. Shu bilan birga, axborot madaniyati axborot kommunikatsiyalarining barcha turlarini optimallashtirishga qaratilgan faoliyatni anglatadi.

Mutaxassislarining fikriga ko'ra, axborot madaniyatining maqbul darajasi quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak [4:253].

- ✚ Eng oqilona axborot almashinuvini tashkil etish;
- ✚ axborotni to'plash, saqlash va qayta ishlash uchun zarur va etarli shart-sharoitlarni yaratish;
- ✚ barcha odamlarni Jahon madaniyati qadriyatlari bilan teng ravishda tanishtirish;
- ✚ barcha axborot-kutubxona resurslaridan foydalanuvchilarga zarur axborot va bilimlarni tezkorlik bilan taqdim etish;
- ✚ Shaxsiy darajada bu degani:
- ✚ axborotga kirish motivlarini bilish;

✚ axborotni izlash va idrok etishda ko'nikma va malakalarni egallash;

✚ axborot bilan aloqa qilish qobiliyati;

Axborot faoliyati axborot madaniyatining asosiy qismi sifatida-jamiyatning tabiati va rivojlanish darajasi bilan belgilanadi. Bu faoliyat, bir tomondan, jamlangan va ishlab chiqarilgan ma'lumotlardan foydalanish sifatida, ikkinchi tomondan, uni turli ommaviy axborot vositalarida yaratish va mustahkamlash sifatida namoyon bo'ladi [1:143-145].

Axborot tizimlari abonentining bu boradagi faoliyati quyidagi ifodani topadi: kerakli ma'lumotlar kanalini qidirish, ma'lum bir ma'lumotlar to'plamini qabul qilish, olingan ma'lumotlarni tahlil qilish, tanlangan ma'lumotlardan foydalanish va unga munosabatni shakllantirish.

Axborot sohasi mutaxassislari nuqtai nazaridan elektron axborot manbalari va audiovizual ommaviy axborot vositalarining ommaviy tarqalishi madaniyat turining o'zgarishi va madaniy faoliyatning yangi, Injilga oid bo'lmagan algoritmining paydo bo'lishidan dalolat beradi.

II. Axborot madaniyati shaxsni shubhasiz quyidagi fazilatlar bilan bog'lash mumkin: intellektual-mantiqiy va intellektual-evristik [3:185]

Darhaqiqat, axborot jarayonlarini hisobga olmasdan, psixikaning maqsadni belgilash, xotirani safarbar qilish va muammoni hal qilish yo'lida yuzaga keladigan vaziyatlarni bashorat qilish kabi xarakterli xususiyatlarini tasavvur qilish va tushuntirish mumkin emas.

Shuni ta'kidlash kerakki, insonning axborot madaniyati maxsus intellektual xususiyatlar va qobiliyatlar to'plamini, xususan, mavhum va umumlashtirish, fikrlash jarayonining yo'nalishini o'zgartirish, muhim xususiyatlarni ajratib ko'rsatish, ularni xotirada saqlash va saqlash qobiliyatini nazarda tutadi. Shu bilan birga, axborotni iste'mol qilish ko'nikmalari va odatlari haqiqiy o'qish madaniyati sifatida qaraladi va shuning uchun o'qish madaniyati shaxsning axborot madaniyatining tarkibiy qismlaridan biri sifatida qabul qilinadi.

Agar o'qish madaniyati faqat ma'lumot iste'mol qilish bilan cheklangan bo'lsa, bunday yondashuv qonuniy bo'ladi. Ammo shuni unutmasligimiz kerakki, o'qish madaniyati nafaqat o'qish jarayoniga hissa qo'shadigan